

Komentar in karta: 3/44

SLA V304(b).01 'kopica sena za čez zimo'

Danila Zuljan Kumar

1. Gradivo

Za pomen 'visoka stožčasta kopa, zlasti sena ali slame, postavljena na polju za čez zimo', knj. *kopica* (*i*), je v narečjih najpogostejše poimenovanje *kopa*, nekoliko manj pogosto pa *kopica*. Zemljepisno bolj omejena so poimenovanja *kopič*, *stog*, *oslica* in *bagelj*, le redko pa so zapisani *kup*, *lonica*, *strgača*, *ostrgača*, *plast* in *baglja*. V tem komentarju so upoštevana samo poimenovanja, pri katerih je v gradivu nedvoumno zapisano, da se nanašajo na kopo, ki je postavljena zunaj čez zimo. Kot kaže gradivo, so take kope na Slovenskem delali predvsem na Primorskem in v panonskem prostoru, le ponekod tudi na Štajerskem in Dolenjskem. Drugod so poimenovanja za pomen 'kopica za čez zimo' zapisana le v redkih točkah. Poimenovanja, ki se nanašajo na kopico za čez noč, in splošna poimenovanja za kopico so kartirana posebej.

V T005 ima poimenovanje *kopa* označevalnik »privzeto«. V T411 ima enkratnica *ostrvnica* opombo, da so »jih delali redko«, v T414 pa je zapisano, da so »seno redko imeli v *kopici*, na tak način so pogosteje shranjevali slamo«. V T355 je zapisano, da so *kopice* »delali samo v planini«. V nekaterih točkah (T005, T033, T263, T266) so odgovori sicer zapisani, v opombah pa je pripisano, da *kopic* čez zimo tam niso delali.

Da poimenovanja za *kopico* za čez zimo nimajo, je zapisano v T135, T187, T213, T223, T252, T258, T260, T271, T363, T365–T368, T405, T412 in T417.

2. Morfološka analiza

kopa < **kop-a* 'stog, kup sena ali pšenice', *'izkopen kup zemlje' ← **kop-a-ti* 'kopati'

kopica < **kop-ic-a*

ta velika kopica < **t- vel-ik-a-j-a kop-ic-a* ← **ta/*tʰ/*tě/*tę* 'ta'
+ **vel-ik-ʰ* 'velik' (← **vel-ʰ* 'velik') + **kop-ic-a*

kopič < **kop-iť-ʰ*

kup < **kup-ʰ* 'kup'

stog < **stog-ʰ* 'kup, kopica'

oslica < **osʲl-ic-a* ← **osʲl-ʰ* 'osel'

plast < **plast-ʰ* / **plast-ʰ* *'plast, sloj'

lonica < **lov-ʲn-ic-a* 'kup sena, tudi na vejah', povezano z **lav-ʲk-ʰ* 'ostanek pri žetvi' / **lom-ʲn-ic-a* ← **lom-ʰ* ← **lom-i-ti* (-*mn*- ≥ -*nn*- ≥ -*vn*-) (ESSJ II: 150)

strgača < **str̥g-a-č-a* ← **str̥g-a-ti* **strug-ǵ* 'drgniti (z ostrim orodjem)'
ostrgača < **o(b)-str̥g-ač-a* ← **o(b)-str̥g-a-ti* ← **o(b)-* 'ob, pri, okoli' +
 **str̥g-a-ti*
ostrvnica < **ostr-ṽv-bn-ic-a* ← **ostr-y*, tož. ed. **ostr-ṽv-b* 'ostrv' ← **ostr-ṽ*
 'oster'
navilj < **na-vidl̥-b* ← **na-vidl-j-a-ti* ← **na-vidl-i-ti* ← **vi-dl-o* ← **vi-ti* 'viti'
baglja < **(bagl̥)-a* ← madž. *boglya* 'kopica sena'
bagelj < **(bagl̥)-b*

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnici sta kartirana leksema *navilj* v T385 in *ostrvnica* v T411.

Kot enkratna beseda zveza s *kopica* je kartiran leksem *ta velika kopica* v T263.

Kot tretji odgovor v posamezni točki je z znakom za komentar kartiran odgovor »ni poimenovanja« v T316.

Kot nerelevanten je kartiran odgovor *kup (koruznice)* v T386.

S simbolom za »ni poimenovanja« so kartirani odgovori v T135, T187, T213, T223, T252, T258, T260, T271, T363, T365–T368, T405, T412 in T417.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V304.02 *kopica sena – splošno* in *kopica sena za čez noč* (3/43), V299.01 *kozolec* (3/45), V304a.01 *ostrv, ostrnica* (3/49); OLA: /; ALE: 279; SDLA-SI: 459 *kopa*, 458 *plast (sena)*; ALI: 3639 *kopa*, 3638 *plast*; ASLEF: 3291 *kopa*, 3290 *plast*; HJA: /; LinGeH: /; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Ponekod seno po sušenju krožno zložijo okrog opornega droga tri do pet metrov visoko – tako nastane velik kup kupolaste oblike, *kopica*. Večinoma so drog pri tleh zabili in zasuli z zemljo (npr. v Borštu pri Marezigah), ga utrdili z opornimi koli (npr. ob Soči, v Trenti), drugod pa so ga postavili na v zemljo zabite čoke in s strani utrdili z opornimi koli, da bi tako zmanjšali trohnenje lesenega droga (npr. v Jeruzalemskih gorica, v Spodnjih Ivanjcih pri Negovi), ki je vedno gledal iz vrha kopice. Ponekod v Ziljski dolini so ob vkopan drog pri tleh namestili lesene podstavke, v slovenski Istri pa so ob njem v krogu položili ploščate kamne, da se seno ne bi dotikalo tal.

Kopice sena so postavljali na ravnem in tudi na nagnjenih travnikih in senožetih. V okolici Kobarida so kopice utrdili tako, da so na nagnjenih zemljiščih pokončne drogeve z zgornje strani utrdili s po enim ali dvema tanjšima drogovoma, da so preprečili razsutje sena po pobočju. Ponekod so s senom napolnjene kopice obtežili s kamni, privezanimi na žice in vrvi, da veter ni raznašal sena, in vrh kopice pri

drogu prekrili s platnom (npr. v Semedeli pri Dekanih) ali s kovinskim obročem (npr. v Goriških Brdih) ali na vrh privezali nekaj palic, da so obtežile kopico (Lopar pri Marezigah). Ponekod so vrh droga prekrili z navzdol obrnjeno posodo, da so les zavarovali pred trohnenjem in zmanjšali zatekanje deževnice po drogu navzdol v središče senene kopice.

Na Tolminskem in Kobariškem so seno iz kopic v dolino spravljali pred prvim snegom v začetku novembra. Seno so trdno ovili z vrvmi in žicami v breme, tj. kup sena, ki si ga zmore oprtati krepek moški in z njim dričati po bregu. Seno iz kopice si je v breme navezalo tudi po pet moških, ki so tako isti dan vse seno v bremenih pretovorili do lastnikovega doma.

Prim.: Bavcon idr. 2019; Novak 1970; SEL 2004

7. Skica

